

MUHTELİF MEMLEKETLERDE İŞÇİ EĞİTİMİ

ve

A.B.D. YARDIM PROGRAMLARI

John F. McGonagle

AID İşçi Şubesi Müdürü

KENDİLİĞİNDEN HASIL OLAN (SELF-GENERATING) İKTİSADİ KALKINMADA RASTLANAN PROBLEMLER

Bugün dünyanın büyük bir kısmının içinde bulunduğu iktisadî kalkınma ve siyasî hürriyet mücadelesi, insanlık tarihinin belki de şimdiye kadar kaydettiği en önemli ve şumulü en geniş mücadelesini teşkil etmektedir. Bu mücadelenin henüz bütün insanlarca kabul edilmemiş olan bir vechesi vardır — işçilerin ve bunların mensup oldukları sendikaların iktisadî gelişmedeki rolü — geri kalmış memleketler ile henüz kalkınma halinde olan memleketlerin hepsinde halk gitgide daha fazla, sendikalara, iktisadî, sosyal ve politik şartlarını düzenleyici vasıtalar nazarıyla bakmaktadır.

Son beş sene içinde, Türkiye'ye gelmeden önce vazifeli olarak Hindistan'dan Çin'e kadar birçok Güneydoğu Asya ve Uzak Doğu memleketlerinde buldum. Çalışma bakanları, sendikalar, işveren grupları ve üniversiteler ile olan çalışmalarında endüstriyel münasebetlerde raslanan problemler ve iktisadî gelişmede sendikaların rolü konularında muhtelif konuşmalar yaptım. Tecrübelerim beni, gelişme halinde olan memleketlerin en çetrefil ve en rahatsız edici problemlerinden birinin işçi huzursuzluğu olduğu sonucuna götürdü. İşçi, yaşama standartlarının âcilen ıslahını talep etmektedir. Kütle halinde okuma-yazma bilmeyiş ve verimliliği artırıcı vasıfların kıfayetsizliği diğer mühim noktalarla bir araya gelerek iktisadî kalkınmayı ve bunun neticesi olan yaşama standartlarında ıslahatı önüyor. Neticede, umumiyetle hâd safhada muhtelif baskılar altında

bulunan işçiler teker teker memleketlerinin, ve bir bütün olarak hür dünyanın huzur ve güvenini tehdit eder hale geliyorlar.

Muhtelif faktörlerin bir araya gelişi işçiler ve onların liderleri arasında gerginlik tevlit eden durumlara sebebiyet verir. Bunlardan bazıları doğrudan doğruya işçi meseleleriyle ilgilidir. Umumiyetle en önde geleni, işçi meselelerine karşı hükûmetin tutumunu gösteren açıklayıcı bir politikanın mevcut olmayışıdır. — Gerek insani cepheden ve gerekse işçi meselelerinin iktisadî ve sosyal kalkınma ve siyasî istikrar için yapılan topyekûn çalışmanın ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğinin kabulü bakımından — (Bu Türkiye için bugün varit değildir. Nitekim sendika liderlerine hitaben son günlerde yaptığı bir konuşmada Başbakan «sosyal adaletle bağdaşan bir iktisadî kalkınmadan» bahsetmiştir, anayasa işçilere mühim haklar sağlıyor ve mevzuat, Büyük Millet Meclisinde kabul edildikten sonra işçilere ilk defa olarak kollektif mukavele ve grev hakkı tanıyacak şekilde tadil ediliyor).

İşçi mütemmininin değişmekte olan iktisadî ve sosyal bünyelere müessir ve âhenkli bir tarzda intibakını sağlayabilecek müesseselerin mevcut olmayışı bu problemlere ayrıca yenilerini eklemektedir. Hükûmete bağlı iş idaresi hizmetleri ya hiç mevcut değildir veya kifayetsizdir. İşçi teşekkülleri hükûmetler ve işverenlerce umumiyetle şüphe ile karşılanmaktadır. Bunlar bazı defa kuruluşlarına uygun olmayan maksatlarla kullanılmakta, bazan ise faaliyetleri yasak edilmekte veya fazlasıyla tahdide uğramaktadır. Bu şartlara çare bulunması sadece bazı mekanizmaların ihdasını değil, aynı zamanda çevrenin değişmekte olan düzenine ayak uyduracak belli-başlı zihniyet ve tutumları da istilzam eder.

Gelişme halinde olan memleketlerdeki işçi sendikalarını inceleyecek olursak, bunların Avrupa ve Birleşik Devletlerdeki sendikalara yakinen benzemediği görülür. Umumiyetle bu sendikalar menseleri, maksatları, metotları ve gayeleri bakımından farklıdır.

Her şeyden evvel bu sendikalar bir endüstriyel ihtilâlde, dağılık bir kütle halindeki fabrika işçilerinin daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma şartları için duydukları âcil ve muayyen bir ihtiyacın sonucu olarak doğmamıştır. Genel olarak dünyanın nisbeten az gelişmiş kısımlarında sendikalar, esas itibariyle ziraî olan cemiyetlere politik ve ideolojik sebeplerle empoze edilmiştir. Bunlar ziraî kooperatifler, sosyal yardım teşkilâtları, siyasî partiler, kardeşlik

cemiyetleri halinde gelişmişler ve bazen madenlere, petrol sahalarına, demiryolları ve mensucat fabrikalarına kadar iptidai-sınai teşekküller olarak yayılmışlardır.

Ancak bu sendikalar işçinin kendi inisiyatifinin bir sonucu değildir; bu bakımdan bu sendikalara içinde geliştikleri çevrenin iktisadî ve politik hususiyetleri verilemezdi. Bunlar kütle halinde bir hareketten doğmamışlardı. Bunun aksine, «verileni geri çevirmeyen» ziraî bir cemiyete siyasî partiler, hükümet reformcuları, ve her çeşit aydınlar tarafından getirilmişti. Bilhassa Asya'da ve Afrika'da bir çok sendika hareketleri milliyetçilik cereyanı üzerinde yükseldi ve anti-müstemlekecilik hareketlerinin siyasî hürriyete müteveccih bir öncüsü oldu.

Öteki sendikalar ise insancıl (humanitarian) veya ideolojik kuvvetlerin tesiriyle doğdular; bazıları sendikaların modern endüstriyel asrın mühim sembolleri olduğu inancı ile —sınafleşmiş milletler arasına eşit haklarla katılmanın bir şartı olarak— doğdu. Üyelerinin iradelerinde sağlam kökleri bulunmayan bu sendikaların nasıl olup ta zeki liderler elinde kudretli bir politik vasıta haline gelebildiğini anlamak kolaydır; bu bilhassa milliyetçiliğin yayılması ve sınıflaşmanın başlamasıyla iktisadî yer değiştirmelerin ve sosyal ayaklanmaların artması üzerine oldu.

Beynelmilel komünizm bu sendikaları derhal siyasî kudreti ele geçirmede birer vasıta olarak kullanmaya çalıştı. Hindistan, Malaya ve Filipinler gibi yeni milletlerden bir çoğunda sendikalar komünizme karşı en kuvvetli unsur olarak göze çarptı. Komünizmle birlikte ütopya'nın ve bir işçiler cennetinin değil, aksine müstemlekeci işletmeciliğin yeni ve daha feci bir şeklinin geleceğini idrak eden ilk teşkilâtlı topluluk umumiyetle daima sendikalar olmuştur.

Sendika hareketlerinin politik ehemmiyeti bu hareketleri bizim cephemizden hernekadar bilhassa müstesna bir hale getiriyorsa da, bunların var oluş sebepleri ve kuvvetlerinin menşei politikanın ötesindedir. Bunlar işçiler tarafından muayyen bir arzunun tahakkuku için desteklenirler; yaşayış tarzlarının ıslahı için, açlığın olduğu yerde iyi bir yemek için, pislik ve bakımsızlık yerine bir hastane yatağı için, hükümranlık ve köleliğin olduğu yerde hürriyet ve vekalet yer verilmesi için.

Bu sendikalara kendileriyle oynanacak basit birer siyasî vasıta nazarıyla bakmak ciddî bir hatâdır; çünkü bunlar aynı topraklar

üstünde yetişmiş olan insanların tâ kalbinde kök salmıştır. Bunlar bu insanların o zamana kadar hiç tanımadığı ilk hakikî ve tam mânasıyla yerli teşekküllerdir ve bu bakımdan değerlidirler. Birçok kimseler bu sendikalara kendilerini vakfeder ve sendikalar birçok dertlere deva telâkki edilir.

Komünistler bu gerçeği tam mânasıyla kavradıkları içindir ki sendika liderlerini kazanmak ve aralarına nifak sokmak uğrunda büyük gayretler sarfederler, çünkü liderler sendikalarının bünyesi itibariyle, bugün iktidarda olup yarın gitmeleri muhtemel hükümet mensupları ve iş adamlarının aksine, sınıflaşmanın artması ile nüfuzları çoğalan kimselerdir.

Sür'atlendirilmiş iktisadî kalkınmanın bedeli mevcut müesseseleri ve politikaları, daha verimli ve daha şümüllü iktisadî faaliyete imkân verecek tarzda değiştirmek arzusundadır. Sür'atlendirilmiş iktisadî kalkınmanın maddî bir bedeli yoktur. Gelişmenin bedeli sosyal değişmedir.

İKTİSADÎ KALKINMADA İŞÇİ ROLÜNÜN EHEMMİYETİ

İktisaden az gelişmiş memleketlerdeki işçi hareketlerinin iktisadî kalkınmaya müsbet şekilde yardımcı olabileceği hususunda umumî bir kanaat mevcuttur. Sendikalar vasıtasıyla, işçiler, fert olarak, sosyal bakımdan faydalı gayeler için çalışan gönüllü grupların ayrılmaz parçaları olurlar; bu gayelerin işçilerin kendi menfaatleri ile doğrudan doğruya alâkalı olan müşterek sonuçları vardır. Sınaf iş gücü, hernekadar gelişme halindeki bir memlekette rakam itibariyle nüfusun azınlığını teşkil ederse de, ehemmiyeti bakımından nakliye, liman işletmeleri, inşaat gibi ana sektörlerde ve belli başlı istihraç ve ürün sanayiinde umumiyetle çok vüs'atlidir. Serbest bir sendika hareketi aynı zamanda gerçek ücretlerin kesin şekilde düşürülmesini önlemek suretiyle, işveren gruplarının büyümekte olan nüfuzunu da muvazene altına alır.

İşverenle işçiler arasında işyerinde cereyan eden iktisadî münasebetlere umumiyetle sınıf münasebetler deniyor. Bu münasebetler sınıf veya iktisadî işyerlerinin teşekkül etmesiyle ortaya çıkar. İyi idare edilen iktisadî münasebetlerin iktisadî gelişmede ve verimliliğin artmasında büyük tesiri vardır; bu, gerek işçi ve gerekse işveren çevrelerinde her iki tarafın tutumlarını düzeltmesi ve kollek-

tif müzakerede modern teknik bilginin tatbikiyle mümkündür. Verimliliğin artması işçiler bakımından ücretlerin yükselmesi, müstehlik bakımından işe fiatların düşmesi neticesini doğurur. Umumiyetle, verimlilikte kaydedilen bu gibi yükselişlerde sonuçların müessir bir kollektif müzakere yoluyla tevzi edilmesi gerekir.

İşçi sendikaları, teknik, profesyonel, murakabe ve sevk ve idare sahalarındaki vasıflı işçi mevcudunun artırılması için tertiplenen programlarda plânlamaya yardım edebilir ve programın tatbikinde işbirliği yapabilir. Kifayetli bir işçi piyasası bilgisine ve iktisadî tahminlere dayanan «vasıflı işçi yetiştirme faaliyetleri» işgücünün —aktif ve potansiyel— muayyen kesimlerine göre tertiplenmelidir; zira bu gibi kesimlerde ihtiyaçlar ölçüye gelir, devam etmektedir ve tahmin edilebilir. Bu faaliyetler iş-üstünde eğitim, çıraklık, istihdam-öncesi eğitimi ile teftiş faaliyeti ve iş yerinde liderlik programlarını istilzam eder.

Açıkça anlaşıldığı üzere, hür dünyadaki işçiler ve bunların gelişen sendikaları, eğer memleketlerinin iktisadî kalkınmasına kesin ve devamlı bir yardımda bulunmak istiyorlarsa, bunların herşeyden evvel eğitim görmeleri gerekir. İşçilerle sendikalarının, sosyal ve ekonomik vazife ve mes'uliyetlerini müessir bir tarzda yerine getirmelerini sağlayan işçi eğitimidir; ve işçi eğitimine karşı gittikçe artmakta olan ihtiyaç zamanımızın büyük mücadelelerinden birini teşkil eder. Sınafleşmenin yayılması, işçilerin gittikçe büyüyen rolü ve mes'uliyetlerinin şumulü, sendikaların büyümesi, teknolojik değişmelerin sıkışıklığı ve daha başka sosyal ve iktisadî gelişmeler, bilgiye karşı hakikî bir ihtiyacın doğmasına sebep oldu. Bu gerçekler, ihtiyaca uygun olarak tertiplenmesi şartıyla, işçi eğitimi programlarına hususî bir ehemmiyet ve müstaceliyet kazandırır. Bu programlar şu gayelerle tertiplenir: kabiliyetlerinin geliştirilmesinde ve vazifelerinin ifasında işçilere yardım etmek, sendikalarının aydın üyeleri ve liderleri olmalarında, daha iyi birer vatandaş ve hür dünya camiasının vazifesever üyeleri olmalarında işçilere yardımcı olmak.

IKTISADİ KALKINMADA İŞÇİ EĞİTİMİ PROGRAMLARI

Bu gerçekleri müdrük olarak, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, Milletlerarası Kalkınma Teşkilâtı (AID) Çalışma Şubesi yoluyla dünyanın diğer hür milletlerini işçi-eğitimi seminerlerinden

faydalandırır. Bu seminerler ev-sahibi mevkiindeki hükümetlerin talebi üzerine hazırlanır ve müsterek, iki-tarafli bir esas üzerinde plânlanır, tatbik edilir, ve finanse edilir. Maksat, işçilere ve sendika liderlerine iyi bir işçi-işveren münasebetinin ve sendika faaliyetlerinin pratik veçhelerini öğretmektir.

Muhtevası ve şümülü bakımından işçi eğitimi, günlük sendika muamelâtından, şikâyet usulleri ve kollektif müzakereden, iktisadî kalkınma ve siyasî istikrar felsefesine ve iktisadiyata kadar uzanır. Seminerler gerek okuma yazmaları en düşük seviyede olan işçiler için ve gerekse millî politikanın tesbitinde rol alan veya bunun üzerinde kuvvetli nüfuzu bulunan işçi liderleri için tertiplenir. Bunlardan hem işçiler ve hem de işçilerin mensup oldukları sendikalar ve memleketler istifade eder.

Seminerler şu bakımlardan faydalıdır:

Sendikaların daha tesirli hale getirilmesi,
 Sendikaların demokratlaştırılması,
 İşçi-işveren münasebetlerinin ıslahı,
 Verimliliğin arttırılması,
 Daha iyi vatandaşlık ve daha iyi milletlerarası münasebetlerin tesisi,
 Komünizme karşı yapıcı olan bir «şık» (alternatif) bulmak.

Kuruluşları sadece birkaç senelik bir maziye dayanan sendikalar âcîl bazı problemlerle karşı karşıyadırlar; bu kendileri için iyi işliyen dahilî bünye tesbit etme ve işverenlerle bir çalışma münasebeti kurma gibi problemlerdir. Bu gibi sendikalarda eğitim seminerleri bu âcîl ve pratik maksatlara mühim derecede hizmet eder.

A.I.D. İşçi Eğitimi Programının şümülünü izah etmek için, Filipinler, Türkiye, Costa Rica ve Puerto Rico gibi memleketlerde başarı ile tertiplenen işçi seminerlerinde ele alınan mevzuları şu şekilde sıralamak isterim:

Filipinler İşçi Eğitimi Merkezi :

Demokratik Sendikacılığın Prensipleri
 Sendika Yapısı ve Teşkilâtı
 Bir Sendika Toplantısı Nasıl Yapılır?
 Hitabet ve Münazara

İşçi Eğitimi Teknikleri
Kollektif Müzakere
Günlük İşçi-İşveren Olayları
Kanuna Göre, İşçilerin Hakları ve Mes'uliyetleri
Milletlerarası İşçi Olayları

Türkiye İşçi Eğitimi Seminerleri :

Sendika İdareciliği
Parlamentar Usuller (Bir Toplantı Nasıl Yapılır?)
Kollektif Müzakere
Şikâyet Usulleri
İşin Değerlendirilmesi
Sendikaların Geliştirilmesi Faaliyetleri
Komünist Kukla Sendikalara Karşı Hür Sendikalar
Türkiye'de İşçi Sendikalarının Tarihçesi
Sendikaların Konfederasyonlarla Olan Münasebetleri
Çalışma Mevzuatı
Çalışma Vekâletinin Faaliyetleri

Costa Rica Seminerleri:

Sendika Muhasebeciliği
Kollektif Müzakere
Sendikalar ve Verimlilik
İşverenler Zaviyesinden Sendikacılık
İş Emniyeti
İşçi Erkeğin Aile Bütçesi
Âmme Münasebetleri
Kooperatifler
Yurt Bilgisi
A.B.D. Sendika Hareketlerinin Tarihçesi ve Politikası
Kompozisyon

Puerto Rico'daki Liderlik Eğitimi Programı :

Dünyadaki Sendika Hareketlerinin Tarihçesi
İş İktisadiyatı
Çalışma Mevzuatı
Mükâleme İngilizcesi
Sendika Münasebetleri

Kollektif Müzakere
Parlamberter Usuller (Bir Toplantı Nasıl Yapılır?)
Temel Gazetecilik
Âmme Mûnasebetleri
Verimlilik

İşçi eğitimi programları içinde en canlı, yaratıcı ve başarılı olanı Filipin Üniversitesinde tertiplenen ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin finanse ettiği Asya memleketleri İşçi Eğitimi Semineridir. Bu Merkez, Quezon City meydanında, Üniversitenin hibe ettiği on hektarlık bir arazi üzerinde kurulmuştur. Filipin Üniversitesinin bir parçası olan bu Eğitim Merkezi, hür, kuvvetli, demokratik ve sorumlu bir sendikacılığın tahakkuku ve Asya'da sınıf demokrasinin teşviki gayelerine tahsis edilmiştir. Bu gayelerin tahakkuku için Eğitim Merkezi, Asyalı sendika liderleri arasından dikkatle seçilen birkaç sendika lideri için seminerler tertipler, öğretici mahiyette materyaller hazırlar ve araştırma yapar.

Eğitim Merkezindeki tesislerde havalandırma tertibatlı dersaneler, göze ve kulağa hitap eden cihazlar, geniş bir kütüphane, 400 kişilik bir toplantı salonu, modern bir mutfak, yemekhane ve 30 talebe barındıran bir yatakhane vardır.

Eğitim merkezi son beş sene içinde bütün Filipinlerde başarı ile tatbik edilen ve bugün komşu memleketlere kadar uzatılan bir faaliyetin genişletilmiş bir şeklidir. Hernekadar iktisadî şartlar ve sendikalara ait problemler memlekette memlekete değişirse de, muayyen bir memleketteki sendikacıların tecrübe ve bilgisinden aynı problemlerle karşı karşıya bulunan başka memleketlerin de faydalanması beklenebilir. Asya İşçi Eğitim Merkezi, bugün sendika liderleri tarafından, Asya ve Uzak Doğudaki sendika liderlerinin ihtiyaçları ve problemleri konusunda birbirleriyle görüş teatisinde buldukları bir Forum (eski Romada pazar yeri) olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, işçi eğitimi teknikleri konusunda ve sendika liderleri için faydalı olan diğer birçok konularda kurs imkânları da sağlanır; bu konular sendika hizmetlerinin genişletilmesi ve sendika programlarının takviyesi bakımından sendika liderleri için çok istifadelidir.

Bugün çok tehlikeli bir devirde yaşıyoruz. Türkiye Cumhuriyetinde de ,dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi, insanlar iktisadî

gelişme problemlerine çareler aramak peşindedir. Hür dünya işçilerinin bağlandıkları ümitler günden güne artmaktadır. Sosyal-iktisadî bir kalkınmada, iş hayatıyla alâkalı çekişmelerin asgarî bir seviyede tutulması icap ettiği bugün artık bir gerçek olmuştur. Aydın işçi ve aydın işveren elele vererek devamlı ve dinamik bir iktisadî hayatın enerjisiyi sağlayan nüvesine şekil vermelidir. Bu yapılmadığı takdirde, kalkınma-olayı «kendi kendini yaratıcı» olmaktan çıkacak ve teker teker her memleket için ve hür dünyanın geri kalan yerleri için bir dert olacaktır.

Tercüme : *Yılmaz ÇERİKÇİOĞLU*

